

Eva & Eddy Posthuma de Boer

Muggen & Olifanten



Ambo|Anthos
Amsterdam

De columns en foto's in *Muggen & Olifanten* zijn eerder
verschenen in *de Volkskrant*, vanaf november 2018.
Met dank aan Arjan Peters en de redactie van 'V'.



ISBN 978 90 263 5402 1

© 2020 Eva en Eddy Posthuma de Boer

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie © Eddy Posthuma de Boer

Foto auteurs © Els Zweerink

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voorwoord

Eddy was veertig toen ik werd geboren. In dat jaar, 1971, reisde hij naar Mali, Madrid, Schotland, Parijs, Abu Dhabi en de Ardennen. Dat was zijn leven, en zou voor mij vertrouwd worden. Papa uitzwaaien op Schiphol, de telefoontjes van ver, zijn stem door die krakende lijn; de koffer in de gang als hij weer thuiskwam, de geur van vliegtuig, de smaak van het zout op zijn armen.

Als kind waren het vooral de zintuiglijke dingen waar ik aan hechtte. Waarheen al die reizen leidden, de foto's die hij maakte, de bladen en kranten waarin hij die publiceerde: het ging aan mij voorbij.

Vanaf mijn twaalfde vertoefde ik regelmatig bij Eddy op de studio. Wanneer hij terugkwam van een reis en de gemaakte foto's snel moesten worden ingeleverd, hielp ik hem met dia's inramen. Ik vond alles op de studio machtig

en ontzagwekkend: het zuur van de ontwikkelaar dat over de hele verdieping hing en sterker werd naarmate je de duistere donkere kamer naderde; het gekraak van de plastic diarollen tussen mijn vaders vingers; de snelheid en behendigheid waarmee hij filmpjes in zijn zware camera's verwisselde; de soepel glijdende diepe lades van de archiefkasten. Maar wat zijn werk inhoudelijk behelsde vroeg ik me nog steeds niet af.

Pas na mijn achttiende, toen mijn ouders niet alleen meer ouders voor me waren, maar ik ze ook als gewone mensen begon te zien, veranderde dat.

Ik hing foto's van Eddy aan de muren van mijn studentenkamer en begon te begrijpen wat hem dreef: een onstiltbare honger naar het vastleggen van de wereld. Het vangen van het juiste moment, het juiste licht, het vertellen van zijn verhaal met zijn beelden. In die jaren fotografeerde hij voor het Rode Kruis kinderen in oorlogsgebieden. Het autobiografische aspect van dat project – zijn eigen jeugd in de Tweede Wereldoorlog – deed me niet alleen voor het eerst beseffen hoezeer die hem had gevormd, maar ook hoezeer zijn fotografie een weerspiegeling is van wie mijn vader is. Hoewel Eddy zichzelf als journalist beschouwt, zie ik in hem, in zijn werk, een kunstenaar. Door zijn gevoel voor compositie, zijn vermogen om precies het juiste standpunt

te kiezen, door die persoonlijke, authentieke elementen die hij in elke foto weet te leggen. Eddy zit in elk van zijn eigen foto's. Zijn humor, zijn gevoel voor rechtvaardigheid, zijn drift, zijn liefde. Hoe hij dat doet begin ik nu pas te begrijpen, nu we samenwerken en ik voor elke column een kijkje krijg in zijn creatieve brein en in zijn onwaarschijnlijk goede geheugen, dat wordt ondersteund door een al even onwaarschijnlijke verzamelwoede.

Eddy bewaart echt alles; zijn studio is een levend monument. Op de vraag 'Waar reisde je in 1971 naartoe?' had hij binnen tien minuten antwoord; hij hoefde er alleen even zijn agenda uit 1971 op na te slaan. Die verzamelwoede is fascinerend en soms lachwekkend – zo kwam ik in ons vakantiehuis in Frankrijk een la vol boekjes tegen: alle gebruiksaanwijzingen van alle rubberboten die we ooit hadden gekocht.

Het idee voor onze gezamenlijke column ontstond tijdens een borrel, want borrelen doen we graag. We wisten meteen wat het moest worden: twee visies op één thema. Zijn foto, mijn tekst, los van elkaar, elk ons verhaal, en samen een schepje erbovenop. Iets waar de krantenlezer even over zou moeten nadenken: waarom deze foto bij dit stukje? Ah! Het mocht over alles gaan, we zouden elkaar onderwerpen aanreiken. En dat is ook hoe we het doen.

Elke keer weer zijn we verrast over hoe de column ontstaat. Zo zei ik een keer tegen Eddy dat ik wilde schrijven over de heersende muggenplaag en mijn nieuwe zwarte klamboe, nogal een miskoop. Maar ja, wat kon daar nou voor foto bij? Eddy beloofde erover na te denken. De volgende dag belde hij me op. ‘Muggen heb ik niet, olifanten wel. Wat denk je ervan?’ We kozen voor de circusolifant, een van de eerste foto’s die hij in opdracht maakte, in 1953.

De foto’s gaan dwars door de tijd, de onderwerpen zijn van nu – ongemerkt is er meer actualiteit in geslopen dan we hadden verwacht. Onze *E&E PdeB’s*, zoals ze in de mapjes in onze computer heten, vormen een verslag van een periode van bijna twee jaar, van wat ons opviel en wat ons aan het hart ging. We schreven ze voor de krant, nu zijn ze gebundeld. Voor de eeuwigheid.

Eddy en ik drinken er een borrel op.

Proost!

Leukhebbrij

Gelukkig nieuwjaar. Ik zei het tegen mijn liefsten, blèrde het vanaf ons dak over de daken, appte het naar overzeese dierbaren, zong het met Abba mee in de keuken en daarna al karaokend in die van de burens, ik fluisterde het nog eenmaal tegen mijn grote lief voor ik in slaap viel, en werd op 1 januari wakker met in mijn hoofd een uitspraak van Dirk De Wachter: wie alleen maar gelukkig wil zijn, is gedoemd tot mislukken.

Begrijp me goed, ik hou van Dirk De Wachter. In België, waar de psychiater vandaan komt, is hij welhaast een volksheld, hier weten nog lang niet genoeg mensen wie hij is. Wat mij betreft brengen we daar dit jaar verandering in, en niet alleen omdat de naam Dirk De Wachter klinkt als die van een ontwapenend romanpersonage. Dirk De Wachter is een man wiens woorden je wilt opslokken en als leidraad



Middelburg 1967

wilt laten dienen. Zeker voor wie net als ik niet in een god gelooft, is Dirk De Wachter een uitkomst.

Soms treedt hij op voor publiek. Ik heb eenmaal de mazzel gehad zo'n optreden te mogen bijwonen. Hij lapte alle podiumregels aan zijn laars. Hij droeg een shabby, scheefgezakt colbert en verborg zijn gezicht achter sluike plukken haar. Als een zoutzak, blik op de grond, microfoon tegen zijn mond gedrukt, liet hij zijn stem klinken. Toen mijn gedachten over zijn onaangepastheid op waren, begon ik te luisteren naar die stem en mee te varen op zijn verhaal, gegoten in prachtig Vlaams, met woorden als 'genotvol', 'nonedju' en 'nietsigheid'. In zijn pleidooi voor ongelukkig zijn, vol oergeestige en prikkelende anekdotes, had hij het over hoe we het altijd maar leuk moeten hebben, de stilte die we niet meer horen, en gaf hij antwoord op de vraag hoe het dan wel moet, leven: door een goed mens proberen te zijn en niet het eigen geluk na te streven, maar dat van anderen.

Roerend was en ben ik het met hem eens. Maar ernaar leven, ho maar, met m'n gelukkig nieuwjaar. Elke dag ga ik stampvoetend te lijf omdat ik zo per se gelukkig wil zijn. Ik doe heus ook weleens iets voor een ander, maar mijn eigen leukhebbertij blijft het hoogst in het vaandel staan. Kansloos natuurlijk – zoals Marc-Marie op oudejaarsavond zei:

geluk kun je niet vasthouden en verdriet sleep je eindeloos mee.

Ik heb meer Dirk De Wachter nodig. Wij allemaal misschien wel. Daarom lijkt het mij een puik idee om hem voor de oudejaarsconferentie 2019 te vragen. Hij hoeft geen rood pakje aan, hij mag komen zoals hij is. Want als geluk ergens schuilt, houdt het zich bij hem verborgen.

Hond

‘Niet schrikken,’ zei ik door de telefoon tegen mijn man.
‘En ook niet boos worden, goed?’

Hij was aan het werk en reageerde tamelijk korzelig, zo-
als altijd als hij aan het werk is. Neem dan niet op.

‘Wat is er?’ korszelde hij.

‘Eerst beloven dat je niet boos wordt.’

‘Jezus, waar slaat dit op?’

Onze twee kinderen zaten dicht tegen me aan, hun oren
tegen de hoorn gedrukt.

‘Beloof het!’ zei ik.

‘Ja ja, schiet nou maar op.’

‘We hebben een puppy gekocht,’ piepte ik.

‘Wat? Zo versta ik je niet.’

‘We hebben een puppy gekocht,’ zei ik nu iets harder.

Alle drie hielden we onze adem in. Aan de andere kant



Antwerpen 1977

van de lijn viel het stil. We hoorden een geluid dat we niet goed konden definiëren, gevolgd door een trage, brommende vloek.

‘God-ver-domme.’

Een paar seconden hielden wij onze monden nog gesloten, toen brulden we het uit. ‘Eén april!’

Mijn man haat honden. Hartgrondig. Iets met een krantenwijk en bijtende keffers in zijn jeugd. Daarom vonden we het ook zo’n meesterlijke 1 aprilgrap – al school er voor mijzelf een beetje pijn in. Ik wil er namelijk écht een. Niet dat ik nou zo dol ben op die beesten, sterker nog, ik hou ook helemaal niet van honden. Maar wel van mijn hond. Die ik niet heb.

Het is een lichtbruin teckeltje. Ik heb hem gevonden op straat. Hij is zacht en warm, ligt op mijn schoot terwijl ik schrijf, en volgt me overal. Hoe minder mollig en knuffelig mijn kinderen worden, hoe vaker hij in mijn dromen opduikt. Nu de oudste is uitgevlogen, is hij er elke nacht. Ik kan er niks aan doen, over dromen heb je even weinig te zeggen als over het moederhart.



Tadjikistan 1995

Bakkershalfje

Het is zondagmiddag kwart over twee. Het bakkersmeisje staat te vegeen.

‘Zijn jullie nog open?’ vraag ik.

‘Nog net. Maar het brood is op.’

Ik zie de lege schappen en besef dat ik eigenlijk nooit op dit tijdstip bij de bakker kom.

‘Er is nog wel allerlei zoets,’ zegt het meisje, en leunt met haar kin op de bezem. Ik kijk met haar mee naar de glazen vitrine die welhaast uitpuilt van de croissants, koeken en aanverwante baksels.

‘Wat doe je daar nou mee als je zo meteen dichtgaat?’ vraag ik.

Het meisje zucht luid, vanaf haar bezemsteel. ‘Zo erg, ik moet het allemaal in de vuilnisbak kieperen. Ik werk hier nog niet zo lang, en het doet me elke keer pijn.’ Ze tilt haar

kin van de bezem en kijkt me geschrokken aan. ‘O Jezus, dat mag ik vast niet zeggen tegen u.’

U? Zie ik er echt zo oud uit? schiet het door me heen. ‘Ik zal tegen niemand zeggen dat je het gezegd hebt,’ beloof ik, en bestel twee krentenbollen.

‘Twee euro alstublieft,’ zegt het meisje, en rolt met haar ogen. Hou nou op met je u, denk ik, en betaal. Tegelijkertijd begrijp ik wat ze me duidelijk maakt met haar ooggerol: ze vindt het beschamend om mij geld te vragen voor twee krentenbollen waarvan we nu allebei weten dat ze in een vuilniszak verdwijnen als ik ze niet koop. En eerlijk gezegd vind ik het ineens ook raar om daarvoor te betalen.

Met een bruusk gebaar propt het meisje twee scones in een zakje. ‘Hier, neem mee, die zijn gratis.’

Nou vind ik scones zurig, klef en onbevredigend, maar je moet een gegeven paard niet in de bek kijken, dus thuis voorzie ik ze van dikke klodders room en aardbeienjam en peuzel ik ze braaf op. Het is tijdens dat gepeuzel dat ik het idee krijg. Ik vind het zelf tamelijk briljant, en zoals elk briljant idee is het supersimpel: onder de noemer ‘Het Bakkershalfje’ een halfuur voor sluitingstijd alles voor de helft van de prijs. Gebeurt dat niet allang? Neen. Echt niet. Verbazingwekkend maar waar.

Aldus! Broodverkopers van Nederland: Het Bakkers-
halfje! Omdat er nog steeds honger is in de wereld, en het
niet bestaat dat wij eten weggoien.



Caracas 1983



In harmonie

Hoe graag ik ook zou willen, ik geloof in geen god. Ik geloof wel in Jeong Kwan, een boeddhistische non die zich aan mij openbaarde in een aflevering van de serie *Chef's Table*.

Jeong Kwan is ontdekt door de Franse chef Eric Ripert, die zijn leven veranderde na hun ontmoeting. Ik begrijp dat. Ik wil mijn leven ook veranderen door Jeong Kwan, al ken ik haar alleen maar van Netflix.

Deze lichtvoetige, zestigjarige Zuid-Koreaanse kookt elke dag drie maaltijden voor alle nonnen en monniken in het klooster waar ze woont. Dat doet ze met ingrediënten die ze zelf verbouwt. Kalm, glimlachend en blakend van gezondheid verzamelt ze groenten en heilzame kruiden in een oasische moestuin, maakt ze kimchi in de keuken, dekt ze de tafels in de klooster-eetkamer en vouwt ze tegenover Boeddha de benen ineen om te mediteren. In de stilte die

haar omringt, lijkt het of de meedogenloze werkelijkheid haar niet kan bereiken. Ze leeft intens en in volledige harmonie met zichzelf.

Ik denk dat Jeong Kwan in staat is haar hersens te besturen. Door Jeong Kwan geloof ik dat de mens dat kan. En wil ik dat ook.

Mijn bourgondische, Amsterdamse omstandigheden maken het lastig Kwans levenswijze exact na te bootsen, maar de intentie is er: alcohol drink ik vrijwel alleen nog in het weekend, mijn balkon kleurt groen van de kruidenplantjes en ik volg een meditatiecursus in een hoekpandje bij de Berlagebrug.

De lessen beginnen staand. Nadat we een kwartier met gesloten ogen naar het denderende verkeer op de Amsteldijk hebben geluisterd, is het de bedoeling dat ik zelf geluid maak en stampend en briesend mijn adem vrijlaat. Waarom wil ik dit, denk ik elke keer op dat moment, om de gedachte vervolgens voorbij te laten vliegen, zoals de meditatiejuf me leert.

Waarom wil ik dit, vliegt het onmiddellijk naar me terug. Waarom ben ik niet gelukkig genoeg, waarom valt het zwart me in duistere ochtenduren aan, hoe stop ik mijn gepieker over woorden, wisselwasjes en de dood, die van mijn beste vriendin in het bijzonder? Een jaar geleden knapten

haar hersens. Sindsdien ben ik niet meer bang voor mijn eigen eindigheid, alleen nog voor die van anderen. En zoek ik mijn heil bij Jeong Kwan op Netflix in een verwoede poging mijn hersens om de meedogenloze werkelijkheid heen te vouwen.